

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, доцента, - Дрозда Олексія Юрійовича, - на дисертацію Могілевської Людмили Геннадіївни «Правові засади діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Однією з найбільш вразливих груп населення в умовах складних соціально-економічних перетворень в Україні з моменту отримання незалежності стали діти. Реальне положення дітей, незважаючи на всі заходи, які приймає Уряд і інші органи влади, погіршується під впливом зниження життєвого рівня населення, погіршення медичного обслуговування, поширення так званого соціального сирітства, погіршення можливостей освіти, літнього відпочинку, і, навіть, голодування і недостатньої кількості доступного по ціні одягу і взуття. Особливості захисту та забезпечення реалізації прав та свобод дітей в Україні потребують послідовної реалізації державної політики по забезпеченню достатнього життєвого рівня, який є необхідним для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку кожної дитини, по збереженню і розширенню дошкільного виховання і шкільної освіти, по забезпеченню здоров'я матері і дитини шляхом стабільного бюджетного фінансування і координації зусиль державних і недержавних організацій.

Важливу роль у досягненні необхідних умов нормального розвитку дітей відіграє удосконалення і розвиток українського законодавства з метою найкращого забезпечення інтересів і прав дитини. Звичайно, тільки юридичні заходи не можуть вирішити всі проблеми у цій сфері. Окремим і найбільш важливим напрямком є забезпечення ефективного функціонування уповноважених суб'єктів у цій сфері, серед яких особливе місце належить Національній поліції України. А від так, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Могілевської Людмили Геннадіївни на тему:

«Правові засади діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини» не може викликати жодних сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проводилося відповідно до Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, пп. 1.4, 3.1, 4.1; Концепції Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 230-р; Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, затвердженої Указом Президента України від 24 травня 2011 р. № 597 (597/2011). Дисертаційне дослідження здійснено відповідно до планів науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретичних положень, українського та міжнародного законодавства та практики його реалізації, навести узагальнення та нове вирішення наукової проблеми – визначення сутності та особливостей правових засад діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини, а також на основі опрацювання зарубіжного досвіду та відповідного вітчизняного законодавства, надати пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання даної сфери суспільних відносин.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної

роботи. Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці вчених не лише в галузі загальної теорії держави та права, адміністративного права, а й у галузі філософії, соціології, тощо. Емпіричну базу дослідження становлять відомості Єдиного державного реєстру приватних виконавців України та офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, правова публіцистика, довідкові видання, статистичні й аналітичні матеріали.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: логіко-семантичний, порівняльно-правовий, метод документального аналізу, спеціально-юридичний, статистичний, структурно-логічний та інші методи пізнання процесів і явищ. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем щодо правових засад діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини.

Наукова новизна одержаних результатів полягає, насамперед у тому, що робота є одним з перших комплексним дослідженням з моменту створення Національної поліції України, в якому на основі аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства визначено сутність та особливості правових засад діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини, а також на основі опрацювання найбільш позитивного зарубіжного досвіду та наукових поглядів вітчизняних науковців, визначено шляхи удосконалення нормативно-правового забезпечення даної сфери суспільних відносин.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в цій дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- констатовано та обґрунтовано, що протягом всього існування незалежної держави України законодавець створив доволі потужну та розгалужену систему захисту прав та свобод дітей, яка складається із нормативно-правових актів різної юридичної сили. Разом із тим, незважаючи на здавалося б велику кількість правових актів, у цій сфері залишається чимала кількість проблем, які негативним чином впливають на стан забезпечення прав та свобод дитини в Україні. Підкреслено, що однією із найбільш суттєвих є проблема фактичної відсутності правових норм, які встановлюють особливості правового регулювання прав дітей в умовах збройного конфлікту, зокрема за умов проведення антитерористичної операції (ООС). Крім того, особливої уваги потребує нормативно-правове врегулювання сфери наукового, інформаційно-методичного, кадрового забезпечення галузі охорони й захисту прав та свобод дитини (с. 56);

- констатовано, що нормативно-правове забезпечення діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини включає широкий комплекс законодавчих актів, норми яких встановлюють межі компетенції відповідних органів та визначають спеціальні механізми їх впливу на суспільні відносини. Нормативно-правове регулювання у цій сфері забезпечується великою кількістю правових актів різної юридичної сили, серед яких особливе місце належить підзаконним нормативно-правовим актам, адже саме їх норми регламентують механізм взаємодії служб у справах дітей, органів внутрішніх справ, органів і закладів освіти, охорони здоров'я, у справах сім'ї та молоді у попередженні жорстокого поводження та насильства по відношенню до дитини, наданні невідкладної допомоги дітям, які потерпіли від насильства. Відзначено, що на сьогодні необхідно розробити та прийняти окрему Концепцію діяльності Національної поліції

України в контексті здійснення заходів із захисту прав та свобод дитини в Україні (с. 122-123);

- відмічено, що застосування такого методу як примус працівниками Нацполіції в рамках демократичного суспільства повинно відбуватись лише у тому випадку, коли були використані всі інші методи та застосовані заходи виховного характеру котрі не дали необхідних результатів. При цьому вказаний метод сприяє створенню в суспільстві впевненості, що їх права та свободи будуть захищені за будь-яких обставин і від будь-яких посягань (с. 125);

- з'ясовано, що історично саме Європа стала «колискою» численних міжнародно-правових актів у сфері забезпечення прав дітей як на загальнодержавному рівні, так і межах діяльності окремих служб, зокрема, поліції. Крім того, позитивність досвіду Євросони також полягає в тому, що в її межах забезпечення прав дітей в діяльності поліції відбувається, по-перше, на загальноєвропейському рівні, по-друге – локальному, на території конкретних країн-членів даної міжнародної організації (с. 160-161);

- доведено, що вироблення організаційно-правових засад здійснення співпраці поліції та громадськості логічно слідує і з положень Декларації прав дитини, в якій йдеться про те, що обов'язок здійснення піклування про дітей, зокрема позбавлених родини, забезпечення усіх необхідних умов для нормального життя і розвитку дітей лежить не лише на органах публічної влади, але й на суспільстві. Звідси, мають бути вироблені форми і методи ефективної, систематичної та системної взаємодії національної поліції із громадськістю, як в цілому, так і з окремими інститутами громадянського суспільства (с. 163).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – як основа для

подальшого розроблення наукових питань щодо правових засад діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав та свобод дитини (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); правотворчості – для подальшого удосконалення як загального законодавства, яке регулює питання забезпечення прав та свобод дитини, так і спеціального законодавства, яке визначає правові засади функціонування Національної поліції України у цій сфері; практичній діяльності – з метою підвищення якості та ефективності діяльності Національної поліції та її підрозділів у сфері захисту та забезпечення прав та свобод дитини; освітньому процесі – під час підготовки підручників з дисципліни «Адміністративне право» та навчально-методичних матеріалів для підготовки майбутніх поліцейських (акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1) В рамках першого розділу дисертаційного дослідження здобувачці слід було виділити окремий підрозділ, який необхідно було присвятити визначенню змісту таких понять, як: «дитина», «права дитини». А відтак, хотілося б почути думку дисертантки з приводу сутності окреслених вище категорій.

2) На сторінці 127 дисертаційного дослідження здобувачкою справедливо звернено увагу, що «постала нагальна необхідність у розробці та прийнятті окремого Положення «Про порядок взаємодії суб'єктів забезпечення прав та свобод дитини в Україні», в якому б визначались: 1) конкретні суб'єкти, з якими взаємодіє Національна поліція у сфері забезпечення прав та свобод дитини; 2) взаємні права та обов'язки цих

суб'єктів; 3) напрямки їх взаємодії та інструменти, які вони можуть використовувати у процесі спільної діяльності; 4) джерела фінансового та матеріально-технічного забезпечення спільної діяльності окреслених суб'єктів; тощо». Така позиція здобувачки заслуговує на увагу, однак у додатках до дисертаційного дослідження варто було запропонувати проект цього нормативно-правового акту.

3) На нашу думку, здобувачка досить обмежено підійшла до визначення необхідності дослідження зарубіжного досвіду щодо забезпечення прав і свобод дитини в діяльності поліції. Її аргументація хоча і заслуговує на увагу, втім вона є недостатньо переконливою, адже натомість щоб запропонувати власну думку з приводу цієї проблеми, здобувачка наводить цілу низку доктринальних позицій.

4) Досліджуючи форми та методи діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини здобувач робить низку цікавих як з практичної, так і теоретичної точки зору висновків. Крім того, здобувачка активно використовує поняття «адміністративної діяльності», однак при цьому не сформувала власної думки щодо його тлумачення. А відтак, хотілося б почути авторську думку з приводу сутності поняття «адміністративна діяльність поліції».

5) Судячи зі списку використаних джерел, здобувачка, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізувала велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених, як у галузі адміністративного права, так і інших галузей права і це є дуже добре, адже здобувачкою використано сучасну наукову літературу. Однак дисертантці варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та не боятись виловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

Натомість висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Повнота висвітлення результатів дослідження.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та трьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог МОН України.

Загальний висновок.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Правові засади діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обгрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Могілевська Людмила Геннадіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Начальник відділу
докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент**

О. Ю. Дрозд